

ISSN: 2149-0821

Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Science

Yıl: 5, Sayı: 31, Aralık 2018, s. 146-156

Doç.Dr. Necla TEKTAŞ

Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, İİBF, Bandırma, Balıkesir, Türkiye

ntektas@bandirma.edu.tr

Öğr. Gör. Nuray Öz CEVİZ

Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, İstanbul, Türkiye

nuray.ceviz@marmara.edu.tr

Prof.Dr. Mehmet TEKTAŞ

Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi,

Bandırma, Balıkesir, Türkiye

mtektas@bandirma.edu.tr

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ALGISI DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK ALAN ARAŞTIRMASI: HAZIR GİYİM SEKTÖRÜ

Özet:

İş sağlığı ve güvenliği kavramı, son yıllarda tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de üzerinde kapsamlı çalışılan bir konu haline gelmiştir. Bu çalışma; hazır giyim sektöründe işçi ve hizmetli olarak çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konusunda algı düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışmada veriler anket aracılığı ile toplanmıştır. Verilerin istatistik analizlerinde frekans analizi ve ki-kare analizi SPSS 17.0 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Uygulanan anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çalışanların demografik bilgileri ikinci bölümde ise algı düzeyini ölçmeye yönelik sorular yer almaktadır. Çalışmanın sonucunda; çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konusundaki algı düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür. Çalışanların çalışma ve yaşam şartlarının iyileştirilmesi, eğitim çalışmalarına önem verilmesinin iş sağlığı ve güvenliği algısı düzeylerini artıracığı öngörülmektedir.

Anahtar sözcükler: İşçi Sağlığı, İş Güvenliği, Hazır Giyim Sektörü

**FIELD STUDY FOR DETERMINING THE PERCEPTION OF
OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY PERCEPTION: READY-
MADE CLOTHING SECTOR**

Abstract:

The concept of occupational health and safety has become a topic that has been extensively studied in both all over the world and our country in recent years. This study was carried out to determine the perception levels of workers and servants in the ready-made clothing sector on occupational health and safety. The data of the study were collected through survey. In the statistical analysis of the data, frequency analysis and chi-square analysis were performed by using SPSS 17.0 packet program. The survey consists of two parts. In the first part, the demographic information of the employees and the second part are there questions about the perception level. As a result of the study, it has been observed that employees' perception of occupational health and safety was low. It is predicted that improving working and living conditions of employees and giving importance to training activities will increase the levels of occupational health and safety perception.

Key Words: Worker Health, Work Safety, Ready-made Clothing Sector.

I. GİRİŞ

Dünyada olduğu üzere ülkemizde de önemli her geçen gün artan ve uygulama açısından geniş bir yelpazede değerlendirilerek sahalarda kendisine yer bulan İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) son derece ciddi bir şekilde ele alınması gereken bir mevzuattır. Bu bağlamda iş sağlığı, çalışanların hem ruhen hem de bedenen konforlu bir alanda çalışması, oluşabilecek tehlikelerden korunması ve sağlığa zararlı olabilecek her türlü koşuldan uzak durması için gerekli düzenlemelerin yapılmasını kapsayan bilim dalıdır (Gerek, 1988; Uygur, 2017). Dolayısı ile sadece iş ortamında değil, aynı zamanda işten ayrıldıktan sonra da iş ortamında elde ettiği rahatlığı devam ettirmesi hedeflenmektedir. Aynı zamanda da bireylerin kendilerine uygun iş ortamında çalışması ve yetenek ve becerilerine uygun işler yapmaları üzerinde tasarlanır (Işıl, 1990). İSG'nin oluşmasındaki en önemli olgular ise, meslek hastalıkları ve iş kazalarıdır. Oluşabilecek bu tür kazaları ya da hastalıkları azaltmak için yapılan faaliyetler de oluşturulan tanımlarda görülmektedir (Külahçıoğlu, 1984).

Oluşan iş kazaları ve meslek hastalıklarının çoğunluğunun çalışanların gerekli güvenlik önlemlerini uygulamadığı için olduğu bilinmektedir. Bu durumun da temel sebebi bilgi eksikliğidir. Bilgi eksikliğinin giderilmesi ya da yanlış bilgilerin düzeltilmesi için gerekli İSG eğitimlerinin verilmesi ve verilen eğitimler sayesinde çalışanlarda olumlu yönde farkındalık düzeyi oluşturulması gerekmektedir. Böylece eğitim alan, morali yüksek çalışanların ruh sağlığı da olumlu etkilenecek ve sağlıklı ve güvenli iş ortamı oluşturulabilecektir (Yılbaşı, 2017). İSG, çalışma hayatı ve hukuku için de önemli bir boyut oluşturmaktadır. Gerekli düzenlemeler ile elde edilen sonuçlar, hem iş kazaları ile meslek hastalıklarını hem de sosyal güvenlik sistemi açısından olumlu gelişmeleri beraberinde getirecektir (Korkmaz & Avsallı, 2012). İşletmelerde güvenli olmayan davranışların iş kazalarına neden olması ile işyerinde oluşan beşeri ve mali kayıplar da İSG'nin önemini altını çizmektedir (Tüzüner & Özaslan, 2011). Dünyada her yıl 270 milyon iş kazasının olduğu ve SGK İstatistiklerine göre de ülkemizde sadece 2016 yılında

meydana gelen kaza sayısının 286.068 olduğu düşünüldüğünde rakamlar bu farkındalık düzeyinin acilen artması gerektiği konusunda yetkilileri hızlandırmalıdır (Tüsiag, 2018). Özellikle ülkemizde yaşanan olumsuzlukların en aza indirilmesi için gerekli önleyici tedbirlerin alınması, işletmeler için uygun risk analizlerinin yapılması ve bu analizlerin değerlendirilmesi, gerekli farkındalık düzeyine erişilebilmesi için hem işveren hem de çalışanların bilinçlendirilmesi, iş yerinde gerekli hekim ve İSG uzmanının bulunma çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Bu konular ile ilgili yasal sorumluluklar da düzenlenmeli ve uygulanmalıdır.

Literatürde iş kazalarının oluşmasının nedenleri olarak, dört temel faktör karşımıza çıkmaktadır; İnsan, makine, ortam ve yönetim faktörleri (Baybora, 2012). Bu grubun içerisinde en önemli faktör olarak insan karşımıza çıkmaktadır ki uygulayıcı-çalışan olarak kazaların oluşmasının da başlıca sebebi olarak görülmektedir (Ali, Khahro, & Memon, 2014). Zira insandan kaynaklanan dikkatsizlik, yorgunluk, uykusuz kalma ya da alkol kullanımı, hastalık gibi fiziksel nedenlerin yanında unutkanlık, dalgınlık, üzüntüsel sebepler, ihmalkarlık ya da uygun olmayan davranışlar gibi nedenler çalışma ortamındaki iletişime, takım çalışmalarına ya da genel anlamda insan ilişkilerine olumsuz etki yaparak kaza ortamına da zemin hazırlayabilmektedir (Bayraktaroğlu, Aras, & Atay). Doğaldır ki sadece insan değil, iş yerinin ortamı ve bu ortamdaki sıcaklık, nem, toz, kir, buhar, gaz, toz, gürültü, kimyasallar, titreşim gibi sebepler de kazanın oluşmasında önemli etkenler olarak dikkat çekmektedir.

Kazaların ya da meslek hastalıklarının oluşmadan, bir tehlike durumu ile karşı karşıya kalınmadan, ortamda henüz bir sıkıntı yok iken oluşabilecek riskleri analiz ederek, bunların ortadan kaldırılması İSG'nin çalışma alanını oluşturur (Özkılıç, 2005). Dolayısı ile çalışana rahat ve konforlu, aynı zamanda güvenli bir çalışma ortamı sunmayı hedefleyen bu bilim, çalışana da eğitimler yolu ile çalışma hayatına verimli ve sağlıklı bir şekilde ergonomik koşullarda çalışarak kazandırmayı hedeflemektedir. Genelde eğitimde yaşanan aksaklıklar sebebiyle oluşmayan farkındalık düzeyi, eğitimin önemini altını çizmektedir (Sünbül, 2015). Sadece eğitim programları değil, programların değerlendirilerek tekrar bir modellemenin yapılması da önemlidir (Uygur, 2017). Böylece, işletmeler açısından modern güvenlik tedbirleri ve eğitilmiş çalışan bireyler sayesinde, işletmelerde proaktif bir bakış açısı ile değerlendirme yapılabilecek ve yönetim faaliyetlerine de ışık tutarak çözüm bulacak ve yön verebilecektir (Reiman & Pietikäinen, 2012).

Hazır giyim sektörü, ülkemiz açısından katma değeri yüksek ve istihdam olanakları bakımından önemli bir yere sahip sanayi kollarından biridir. Ülkemizde büyük fabrikalarda yapılan üretimlerin yanında, çok sayıda küçük ve orta ölçekli işletmeler bulunmaktadır. Ülkemizde her yıl çeşitli boyutlarda birçok iş kazası meydana gelmektedir. Öyle ki, Avrupa'daki iş kazaları sıralamasında ülkemiz ilk sırada yer almaktadır. 2016 verilerine göre meydana gelen 286.068 iş kazasının 87.318'i (iş kazalarının yüzde 30,52'si) 50'den az işçi çalıştıran işyerlerinde meydana gelmiştir. Yani küçük ve orta boy Hazır Giyim işletmeleri de bu grubun içerisinde bulunmaktadır (Tüsiag, 2018). İş kazalarında hayatını kaybedenlerin (1.405 kişi) yüzde 60,85'i de (855 kişi) yine 50'den az işçi çalıştıran işyerlerinde, yani İş Sağlığı Güvenliği Kurulu kurulması zorunlu olmayan işyerlerinde çalışmakta idi. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi verilerine göre de 2016 yılında iş kazalarında en az 1.970, 2017 yılında da en az 2.006 kişi hayatını kaybetmiştir. Bu rakamlar değerlendirildiğinde, ele alınan Hazır Giyim işletmelerindeki iş güvenliği ve iş kazaları konusunda hem çalışanların algılarının hem de firmaların farkındalık düzeylerinin geliştirilmesi ve yükseltilmesi elzemdir. Literatürde de uyumlu olduğu üzere, İSG

eğitimi verilmesi ve İSG uzmanının bir firmada çalışması işletmede farkındalık ve algı düzeyini ciddi anlamda etkilemektedir (Bayraktaroğlu vd.).

II. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın amacı

Araştırmanın amacı; Hazır Giyim Sektöründe atölyelerde çalışan işçilerin iş sağlığı ve güvenliği konusunda algı düzeylerinin belirlenmesidir.

2.2. Araştırmanın evreni ve örnekleme

Araştırmanın evreni Hazır Giyim Sektöründe çalışan tüm işçilerden oluşmaktadır. Araştırmanın örnekleme tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemine göre oluşturulmuştur. Kolayda örnekleme, ana kütle içerisinde seçilecek örnek kesimin araştırmacının yargılarına belirlendiği tesadüfi olmayan örnekleme yöntemidir. Kolayda örneklemede veriler, ana kütlede en kolay, hızlı ve ekonomik şekilde toplanır (Aaker, Kumar, Leone, & Day, 2016; Dash & Malhotra, 2016; HAŞILOĞLU, Baran, & Aydın, 2015; Zikmund, Babin, Carr, & Griffin, 2013).

2.3. Araştırma Verilerinin Toplanması

Araştırmaya 295 kadın, 237 erkek olmak üzere 532 kişi katılmıştır. Araştırmanın verileri gönüllülük esasına dayanarak yanıtlayanlara yüz yüze uygulanarak anket yöntemi ile toplanmıştır. Uygulanan anketin soruları literatür taraması yapılarak araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Anket üç bölüme ayrılmıştır. Birinci bölüm anketi yanıtlayanlar ile ilgili demografik bilgilerden oluşmaktadır. İkinci bölümde işçilerin iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili bilgilerinin ölçüldüğü bölüm çoktan seçmeli, birden çok seçmeli, sıralama türü ve açık uçlu sorular yer almaktadır. Üçüncü bölümde anket uygulanan hazır giyim işçilerinin iş sağlığı ve güvenliğini algılamalarını ölçmeye yönelik 3’li Likert tipinde olan araştırmacılar tarafından hazırlanan 16 soruluk 1-Evet, 2-Karasızım, 3-Hayır maddelerinden oluşan bölüm bulunmaktadır. Verilerin analizinde frekans analizi ve ki-kare analizi SPSS 17.0 paket programı kullanılarak yapılmıştır.

III. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE TARTIŞMA

3.1. Araştırmaya katılanların demografik bilgileri

Araştırmaya katılanların demografik ilişkilerine ait bulgular Tablo 1. de verilmiştir. Anket 532 kişiye uygulanmıştır. Ankete cevap verenlerin demografik Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

		f	%
Cinsiyet	Kadın	295	55,5
	Erkek	237	44,5
Toplam		532	100,0
Yaş	16-24	87	16,4
	24-34	204	38,3
	35-44	167	31,4
	45 ve üzeri yaş	74	13,9
Toplam		532	100,0
Eğitim	İlköğretim	173	32,5
	Ortaokul	164	30,8
	Lise	57	10,7
	Lisans	92	17,3
	Yüksek Lisans ve üzeri	38	7,1
	Diğer	8	1,5
Toplam		532	100,0
İş tecrübesi	0-1 yıl	67	12,6
	2-5 yıl	151	28,4
	6-10 yıl	119	22,4
	11 yıl ve üzeri	185	34,8
	Cevapsız	10	1,9
Toplam		532	100

Ankete katılanların cinsiyet değişkenine göre 295 (%55,5) kadın değişkeni, 237 (%44,5) erkektir. Yaş değişkenine göre 24- 34 yaş grubunda 204 (%38,3) ve 45 yaş ve üzeri grupta olan 74(%13,9) kişidir. İşçilerin büyük bir kısmı ilköğretim ve ortaokul mezunlarından oluşmaktadır. İlköğretim 173(%32,5) ve yüksek lisans ve üzeri 38(%7,1) kişidir. Araştırmaya katılanların iş tecrübesi ile ilgili bilgileri 10 yıl ve üzeri çalışanların oranı 185(34,8), 2-5 yıl çalışanlar 151(%28,4) ve 0-1 yıl tecrübesiz olanlar 67(%12,6) olarak tablo 1’de görülmektedir.

3.2. Araştırmaya katılanların iş sağlığı ve güvenliği hakkındaki bilgileri

Araştırmaya katılan 532 hazır giyim işçisinin iş sağlığı ve güvenliği eğitimi alanların oranı 466(%87,59) iken eğitim almayanların oranı 66(%12,41)’dan oluşmaktadır. Bu sonuçtan anlaşılmaktadır ki hazır giyim sektöründe iş sağlığı ve güvenliği eğitimi almalarına önem verilmektedir. ‘İş sağlığı ve işçi güvenliğinin sağlanması kimin sorumluluğundadır?’ sorusuna verilen cevaplar işveren 342(%64,2), iş yeri hekimi 9(%1,69), iş güvenliği uzmanı 81(%15,23), amirler 32(%6,02), işçiler 4(%0,75), devlet 53(%9,96) ve işçi temsilcisi 11(%2,07) olmuştur. İş sağlığı ve güvenliği eğitimi almış olmalarına rağmen hala sorumlu olarak iş yeri hekimi, işçiler, amirler ve işçi temsilcisi gibi cevap verenlerin çıkması eğitimlerin eksik veya amacına ulaşmadığının göstergesi olarak görülebilir.

Tablo 2. İşçilerin iş sağlığı ve güvenliği kurulu ile ilgili soruları

Sorular	Evet		Hayır	
	f	%	F	%
İşyerinizde iş sağlığı ve güvenliği kurulu var mı?	282	53,01	250	46,99
İş sağlığı ve güvenliği kurulunun ne işe yaradığını biliyor musunuz?	360	67,67	172	32,33
İş sağlığı ve güvenliği kurulunuz düzenli ve etkili çalışıyor mu?	241	45,3	291	54,7

Tablo 2’de işyerinde iş sağlığı ve güvenliği kurulu ile ilgili sorulan sorular görülmektedir. İşyerinde iş sağlığı ve güvenliği kurulu olanlar 282(%53,01) ve kurul olmayanlar 250(%46,99) oranındadır. İş sağlığı ve güvenliği kurulunun ne işe yaradığını bilenler 360(%67,67) ve 172(%32,33) bilmeyenlerden oluşmaktadır. Bir diğer soru ‘İş sağlığı ve güvenliği kurulunuz düzenli ve etkili çalışıyor mu? Dur. Evet cevabı verenler 241(%45,3) ve hayır cevabı 291(%54,7)’dir.

Tablo 3. İşçilerin işyerinde meydana gelen iş kazalarının oluşum nedenlerini tanımlamaları

İş kazası nedenleri	f	%
Kişisel koruyucuların işçiler tarafından kullanılmaması	215	17,01
İşçilerin dikkatsiz ve tedbirsiz oluşu	197	15,59
İşçilerin eğitimsiz oluşu	172	13,61
Makine ve tezgahlarda güvenlik önlemlerinin yetersiz oluşu	162	12,82
Elektrik tesisatının güvensiz oluşu	147	11,63
Kişisel koruyucuların olmaması	147	11,63
Çevresel faktörler (aydınlık, ısıtma, havalandırma vb.)	121	9,57
Kimyasal faktörler (kullanılan kimyasal maddeler)	103	8,15

İşçilerin iş kazası geçirenlerin oranı 51(%13,21) iken meslek hastalığı geçirenler 30(%5,71)’dir. İşyerinde meydana gelen kazaların oluşum nedenlerini sıralamalarının istendiği soruda en çok ‘Kişisel koruyucuların işçiler tarafından kullanılmaması’ 215(%17,01) ile ilk sırada yer almıştır. ‘İşçilerin dikkatsiz ve tedbirsiz oluşu’ 197(%15,59) ile ikinci sırada, ‘İşçilerin eğitimsiz oluşu’ 172(%13,61) olarak yer almıştır. %46,21’lik ilk üç madde işçilerden kaynaklanan nedenlerdendir. Geriye %53,79’luk bölüm işvereni ilgilendiren maddelerdir. ‘Makine ve tezgahlarda güvenlik önlemlerinin yetersiz oluşu’ 162(%12,82), ‘Elektrik tesisatının güvensiz oluşu’ 147(%11,63), ‘Kişisel koruyucuların olmaması’ 147(%11,63), ‘Çevresel faktörler (aydınlık, ısıtma, havalandırma vb.)’ 121(%9,57), ‘Kimyasal faktörler (kullanılan kimyasal maddeler)’ 103(%8,15) olarak tablo 3’de görülmektedir.

Tablo 4. İşçilerin işyerinde meydana gelen iş kazalarında işçi olarak hakları

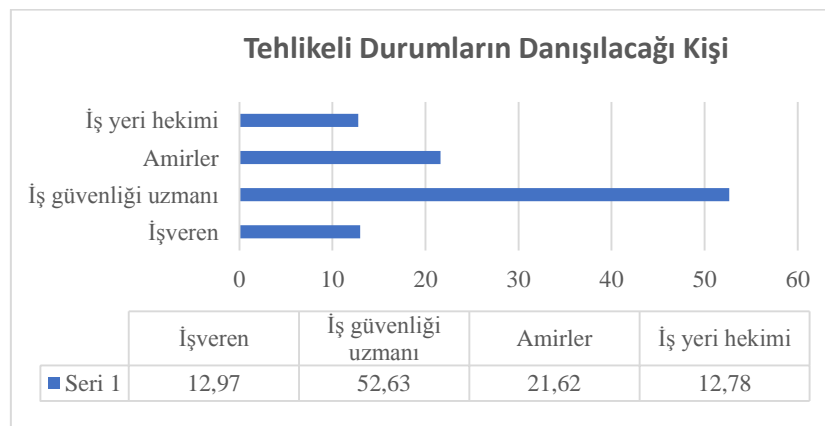
İş kazalarında işçi olarak haklarınız	f	%
Geçici iş görmezlik	103	19,32
Malulen emeklilik	51	9,57
İşverenden maddi ve manevi tazminat	183	34,33
Geçici iş görmezlik +İşverenden maddi ve manevi tazminat	26	4,88
Her üçüde	39	7,32
Bilmiyorum	131	24,58
Toplam	533	100

İşçilerin iş yerinde meydana gelen iş kazalarında işçi olarak haklarını bilip bilmediklerinin sorulduğu soruya verilen cevaplarda ‘İşverenden maddi ve manevi tazminat’ 183(%34,33) olmuştur. Konu hakkında bilgi sahibi olmayanlar 131(%24,58) gibi dörtte bire karşı gelen bir çoğunluktur.

Tablo 5. İş güvenliği konusunda işçilerin sorumlulukları

İşçilerin sorumlulukları	f	%
A-Tüm sorumluluk işverene aittir	54	11,34
B-İş güvenliği kurallarına uymak	203	42,65
C-Tehlikeli ve yanlış davranışlarda bulunmamak	46	9,66
D-Dikkatli ve tedbirli olmak	74	15,55
E-Kişisel koruyucular kullanmak	30	6,30
(A hariç hepsi)	69	14,50
Toplam	476	100

İş güvenliği konusunda işçilerin sorumluluklarının ne kadar bildiklerini belirlemek için sorulan soruya verilen cevaplar tablo 5’de görülmektedir. ‘İş güvenliği kurallarına uymak’ maddesi 203(%42,65) ile ilk birinci sırada yer almıştır. ‘Tehlikeli ve yanlış davranışlarda bulunmamak’, ‘Dikkatli ve tedbirli olmak’, ‘Kişisel koruyucular kullanmak’ üçünün toplamı 150(%31,51) olarak cevaplanmıştır. ‘Tüm sorumluluk işverene aittir’ 54(%11,34) maddesi dışında (B-C-D-E) hepsini seçenler 69(%14,50) olmuştur.

Şekil 1: İş sağlığı ve işçi güvenliğinizi tehlikeye sokabilecek durumların danışılacağı kişi

İş yerinde iş sağlığı ve işçi güvenliğini tehlikeye sokacak durumla karşılaşıldığı zaman danışılacak kişi %52, 63 ile iş güvenliği uzmanı, amirle %21,62 olarak cevaplanmıştır ve şekil 1’de görülmektedir.

Tablo 6. İşçilerin iş güvenliği uzmanından beklentileri

İş güvenliği uzmanından beklentiler	f	%
İş güvenliği ile ilgili eğitimler vermesi	217	42,48
İşyerini iş sağlığı ve güvenliği açısından denetlemesi	102	20,86
İş kazalarına karşı gerekli tedbirleri alması	71	15,04
İş güvenliği ile ilgili tüm önlemleri alması	106	21,62
Toplam	496	100

İşçilerin iş sağlığı ve güvenliği eğitimi alanların oranı %87,59 olmasına rağmen bilgilerinin yeterli olmadığını düşünmektedirler. Bu nedenle iş güvenliği uzmanından ‘İş güvenliği ile ilgili eğitimler vermesi’ 217(%42,48) gibi büyük bir oranda istemektedirler. ‘İş güvenliği ile ilgili tüm önlemleri alması’ 106(%21,62) ve ‘İşyerini iş sağlığı ve güvenliği açısından denetlemesi’102(20,86) ve ‘İş kazalarına karşı gerekli tedbirleri alması’ 71(%15,04) olarak cevaplanmıştır.

3.3. İşçilerin İş Sağlığı ve Güvenliği Algıları

H₀: İşçilerin iş sağlığı ve güvenliği eğitimi almaları ile işyerinde sağlığını ve güvenliğini tehlikeye sokan durumları bilme arasında ilişki yoktur.

H₁: İşçilerin iş sağlığı ve güvenliği eğitimi almaları ile işyerinde sağlığını ve güvenliğini tehlikeye sokan durumları bilme arasında ilişki vardır.

Tablo 7. İşyerinde sağlığını ve güvenliğini tehlikeye sokan durumları bilmenin iş sağlığı ve güvenliği eğitimi alma değişkeni arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Ki-Kare testi sonuçları

		İSG tehlikeye sokan durumları bilme			Ki-kare	sd	p
		Evet	Hayır	Toplam			
İSG eğitim	Evet	251	215	466	0,672	1	0,413
	Hayır	32	34	66			
Toplam		283	249	582			

Tablodan görülebileceği gibi işyerinde sağlığını ve güvenliğini tehlikeye sokan durumları bilmenin iş sağlığı ve güvenliği eğitimi alma arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare testi sonucunda değişkenler arasındaki bağımlılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (Ki-Kare= 0,674; p>0,05). İki değişken arasında ilişki yoktur.

H₀: İşçilerin iş sağlığı ve güvenliği eğitimi almaları ile iş tecrübesi arasında ilişki yoktur.

H₁: İşçilerin iş sağlığı ve güvenliği eğitimi almaları ile iş tecrübesi arasında ilişki vardır.

Tablo 8. İş tecrübesinin iş sağlığı ve güvenliği eğitimi alma değişkeni arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Ki-Kare testi sonuçları

		İSG eğitim		Toplam	Ki-kare	sd	p
		Evet	Hayır				
İş Tecrübesi	0-1 yıl	48	29	77			
	2-5 yıl	107	44	151			
	6-10 yıl	82	37	119	2,565	3	0,464
	10yıl +	119	66	185			
Toplam		356	176	532			

Tablo 8'den görülebileceği gibi iş sağlığı ve güvenliği eğitimi alma ile iş tecrübesi arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare testi sonucunda değişkenler arasındaki bağımlılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (Ki-Kare= 0,674; p>0,05).

Tablo 9. İşçilerin iş sağlığı ve güvenliği konusundaki algı düzeyleri

Değişken	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Minimum	Maksimum
Algı Düzeyi	29,99	3,91	19	41

Algı düzeyini ölçmeye yönelik hazırlanan sorular 3'lü Likert tipinde 16 maddeden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan 532 hazır giyim işçisinin algı düzeylerini ölçmeye yönelik oluşturulan soruların en düşük puanı 19, en yüksek puanı 41 olarak bulunmuştur. Ölçekten en düşük alınması beklenen puan 16, en yüksek puan 48 olması beklendiğinde ortalama değer 32 puandır. Ölçekten hesaplanan aritmetik ortalama puan 29,99 olarak bulunması algı düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir.

IV. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Ülkemiz için en önemli sanayi kollarından biri olarak özellikle genç kesime ciddi istihdam olanağı sağlayan, küçük ve orta ölçekteki birçok işletmesi ile Hazır Giyim sektörü, iş kazalarının da sıkça yaşandığı ve gerek çalışma ortamı gerekse çalışma ortamındaki aşırı toz, gaz ya da gürültü ile titreşim sebebi ile iş kazalarının oluşabilmesi açısından büyük risk taşıyan bir alandır. Dolayısı ile hem yukarıda sayılan gerekçeler hem de kayıt dışının da fazla olması sebebiyle, bu sektörde çalışan bireylerin İSG hakkındaki bilgi ve algı düzeyleri önemli olmakla beraber muhakkak bir farkındalık oluşturulmalıdır. Sonuç olarak bu çalışma, Hazır giyim sektöründe çalışan işçilerin iş sağlığı ve güvenliği konularında algı düzeylerini ölçmek amacıyla gönüllük esasına ve yüz yüze yöntemiyle yapılan anket sonuçları analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir.

Genel olarak Hazır Giyim sektöründe çalışan kadın ve erkek, hemen hemen her yaş grubu, her eğitim seviyesinden ve iş tecrübesi olanlarda dahil olmak üzere işçiler çalışacakları firmayı seçerken ücret koşullarına, sağlık ve güvenlik önlemlerinden daha fazla önem vermektedir (Tektaş v.d.,2017). İşçilik maliyetlerinin giderek artması sonucu çalışma ortamında herhangi bir güvenlik ve sağlık koşulu aranmadan yapılan iş seçimleri maalesef hem kayıt dışı bir ekonomi oluşturmakta hem de aslında oluşan birçok iş kazasının da kayıt altına alınmasını zorlaştırmaktadır. Ayrıca literatürde de, özellikle yeteri kadar eğitim almamış bireylerin sadece

daha iyi ücret karşılığında, tehlikesine bakmadan iş seçtiklerini göstermektedir (Karadeniz, 2012). Halihazırda Hazır Giyim işletmelerinde de özellikle üretim hanelerde eğitim düzeyi düşük çalışanların olması (%63,3), literatürdeki uyumu göstermekle birlikte, çalışmamızda ortaya çıkan düşük algı düzeyini (29,99) de desteklemektedir.

Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, iş kazaları ve haklarını bilme, eğitim, İSG uzmanı gibi konular hakkında sorular sorulara verilen cevaplar literatür ile uyumluluk göstermektedir. Hazır Giyim işletmelerinde de çalışanlar kendilerine verilen koruyucuları kullanmamanın (%17,01), dikkatsizliklerinin (%15,59) ve İSG hakkındaki eğitimsizliklerinin (%13,61) iş kazalarına sebep olduğunu kabul etmektedirler. Ücreti iş sağlığı ve güvenliğine tercih etmelerindeki yaşadıkları paradoksun bir sonucu olarak da iş kazası sonrasındaki haklar konusunda işverenden alınacak maddi ve manevi tazminat (%34,33) en öncelikli cevap olarak ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte %24,58'i de böyle bir durum karşısında oluşabilecek haklarını dahi bilmemektedir. Dolayısı ile işçiler sorumluluk açısından kendilerini kurallara uymaktan ibaret (%42,65) görmektedirler. Anket sonuçlarının birbirini desteklediği görülen bu araştırmada doğaldır ki çalışanların uzmandan beklentileri de %42,48 eğitimidir. Hazır giyim firmalarında iş yoğunluğu ve hemen yetiştirilmesi gereken işler sebebiyle verilen eğitimlere tam katılımının sağlanmaması, yeterli bir eğitim verilememesi ya da firma sahiplerinin eğitim olanaklarına önem vermemelerinin bu durumu oluşturduğu görülmektedir.

Analiz sonuçlarına bakıldığında işçilere sunulan çalışma olanakları ve verilen İSG eğitimlerinin bu konudaki farkındalıklarını henüz yeteri seviyeye getiremediği görülmektedir. İşçilerin İSG'de yetersiz oldukları konuları belirlemek ve işçilerin daha sağlıklı ve güvenli koşullarda çalışmalarını temin etmek amacıyla eğitim takvimleri gözden geçirilmeli, yeniden düzenlenmeli ve eksik eğitimler tespit edilerek derhal verilmelidir. Bu sayede işçiler için gerekli ve yeterli eğitimlerin verilmesinin sağlanması ile çalışanların bu konudaki farkındalıklarının artması, algılarını da arttıracak ve iş kazaları ile meslek hastalıklarını da önleyecektir.

Not: Bu çalışma 25- 27 Ekim 2018 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenen 5. Uluslararası Sosyal Beşeri ve İdari Bilimler Sempozyumu – ASOS'da bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKLAR

- Aaker, David A, Kumar, V, Leone, Robert P, & Day, George S. (2016). *Marketing research: Wiley Global Education.*
- Ali, Tauha Hussain, Khahro, Shabir Hussain, & Memon, Fareed Ahmed. (2014). Occupational accidents: A perspective of Pakistan construction industry. *Mehran University Research Journal of Engineering and Technology*, 33(3), 341-345.
- Baybora, D. (2012). İş sağlığı ve güvenliğine genel bakış. *İş sağlığı ve güvenliği içinde*, 2-23.
- Bayraktaroğlu, Serkan, Aras, Mustafa, & Atay, Erhan. Çalışanlarda İş Güvenliği ve İş Kazası Algısı: Mavi Yakalılar Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(9), 1-15.
- Bilge, Y., Saltık, A., Fişek, G. vd. (2012). *İş Kazaları ve Bilirkişilik*. In Y. Bilge, Saltık, A., Fişek, G. (Ed.), (pp. 3).
- Çolak, Duygu. (2009). Tekstil İşletmelerinde Enformasyonel ve Emniyetli İş Şekillendirme *TEMMUZ - AĞUSTOS - EYLÜL 2009(43)*, 32-35.

- Dash, Malhotra, & Malhotra, Naresh K. (2016). Marketing Research an Applied Orientation. *Indian Institute of Management Lucknow*.
- Gerek, N. (1988). Türkiye’de İş Sağlığı ve İş Güvenliği. In *Türkiye’de İş Sağlığı ve İş Güvenliği* (pp. 38-52). Ankara: Türk Metal Sendikası.
- Haşiloğlu, Selçuk Burak, Baran, Tamer, & Aydın, Oğuzhan. (2015). Pazarlama Araştırmalarındaki Potansiyel Problemlere Yönelik Bir Araştırma: Kolayda Örneklem ve Sıklık İfadeli Ölçek Maddeleri. *Pamukkale İşletme ve Bilişim Yönetimi Dergisi*(1), 19-28.
- Işıl, B. . (1990). *Teknolojik Gelişmeler Açısından İş Sağlığı ve İş Güvenliği*. Paper presented at the İş Sağlığı ve İş Güvenliği Sempozyumu, Ankara, Türkiye.
- Karadeniz, Oğuz. (2012). Dünya’da ve Türkiye’de İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları ve Sosyal Koruma Yetersizliği. *Çalışma ve Toplum*, 3(34), 15-72.
- Korkmaz, Adem, & Avsallı, Hüseyin. (2012). Çalışma Hayatında Yeni Bir Dönem: 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2012(26), 153-167.
- Kulahçioğlu, G. (1984). *İş Güvenliği*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi Basım Ünitesi.
- Özkılıç, Özlem. (2005). İş Sağlığı ve Güvenliği, Yönetim Sistemleri ve Risk Değerlendirme Metodolojileri. *Türk-ış yayını*.
- Reiman, Teemu, & Pietikäinen, Elina. (2012). Leading indicators of system safety—monitoring and driving the organizational safety potential. *Safety Science*, 50(10), 1993-2000.
- Sünbül, Abdullah Ufuk. (2015). Türkiye’de İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul*.
- Tektas,N., Tektaş, M., Oz Ceviz,N.& Karadogan,B.(2017).Awareness Analysis of Occupational Health and Safety in Garment Industry
- Tüsiag. (2018). 2016 Yılı İş Kazası ve Meslek Hastalıkları İstatistikleri Retrieved from <https://tuisag.com/2016-yili-is-kazasi-meslek-hastaliklari-istatistikleri/>
- Tüzüner, Vala Lale, & Özasan, Burcu Özge. (2011). Hastanelerde iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının değerlendirilmesine yönelik bir araştırma. *Istanbul University Journal of the School of Business Administration*, 40(2).
- Uygur, M., Tanrıseven, I. (2017). Kamu Çalışanlarının Temel İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Programına İlişkin Görüşlerinin Stufflebeam’ın Bağlam-Girdi-Süreç-Ürün (CIPP) Modeline Göre İncelenmesi *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(27), 1-14.
- Yılbaş, Murat. (2017). *İş sağlığı ve güvenliği eğitimi alanların farkındalık düzeylerinin iş kazaları ve meslek hastalıkları yönünden incelenmesi*. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü,
- Zikmund, William G, Babin, Barry J, Carr, Jon C, & Griffin, Mitch. (2013). *Business research methods*: Cengage Learning.